

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

Кафедра загальної екології, радіобіології та безпеки життєдіяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології

Юлія КОЛОМІЄЦЬ

«__» _____ 2026 р.

СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри _____
Протокол №__ - від “__” __ 2024 р.

Завідувач кафедри

_____ Алла КЛЕПКО

"РОЗГЛЯНУТО "

Гарант ОП "Охорона навколишнього

середовища"

_____ Віталій ГАЙЧЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРИРОДИ І СУСПІЛЬСТВА ”

Галузь знань **Е Природничі науки**

Спеціальність Е2 "Екологія"

освітня програма Охорона навколишнього середовища"

Факультет (ННІ) захисту рослин, біотехнологій та екології

Розробник: __ професор, д. п. н., професор Володимир БОГОЛЮБОВ

Київ - 2026 р

Опис навчальної дисципліни
«СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРИРОДИ І СУСПІЛЬСТВА»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Галузь знань	10 ПРИРОДНИЧІ НАУКИ	
Спеціальність	101 «Екологія»	
ОПП	Охорона навколишнього середовища	
Освітньо-науковий рівень	Другий (магістерський)	
Освітній ступінь	магістр	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4,0	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проєкт (робота)	Не передбачено	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
Показники	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття, год	15	4
Практичні, семінарські заняття, год	30	6
Лабораторні заняття, год	-	-
Самостійна робота, год	75	110
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин	2	-

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни «Стратегія сталого розвитку» полягає у формування у студентів основ цілісного екоцентричного світогляду щодо напрямів розвитку цивілізації, шляхів гармонізації екологічних, економічних та соціальних аспектів людської діяльності на глобальному, локальному та місцевому рівнях, а також сучасних підходів щодо кількісної оцінки управлінських рішень у контексті сталого розвитку.

Завдання:

- вивчення принципів розвитку біосфери як динамічної системи і особливості таких складових біосфери, як техносфера і соціосфера;

- формування усвідомлення глобальних проблем сучасної цивілізації (економічних, ресурсних, соціально-політичних, етичних, екологічних та демографічних), які є наслідком формування у суспільстві споживацького відношення до природи;
- знайомство з сучасними концепціями розвитку людства і біосфери (концепція ноосфери, концепція біотичної регуляції навколишнього середовища, концепція коеволюції природи і суспільства тощо);
- усвідомлення необхідності переходу суспільства до сталого розвитку.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК4. Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК09. Обізнаність на рівні новітніх досягнень, необхідних для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

СК10. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні екологічних проблем.

СК13. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.

СК14. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

Програмні результати вивчення дисципліни (ПРН):

ПРН3. Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції природознавства, сталого розвитку і методології наукового пізнання.

ПРН5. Демонструвати здатність до організації колективної діяльності та реалізації комплексних природоохоронних проектів з урахуванням наявних ресурсів та часових обмежень.

ПРН14. Застосовувати нові підходи для вироблення стратегії прийняття рішень у складних непередбачуваних умовах.

ПРН16. Вибирати оптимальну стратегію господарювання та/або природокористування в залежності від екологічних умов.

2. Програма і структура навчальної дисципліни

- повного терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти;
- скороченого терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усьог о	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Вступ. Основні поняття і визначення сталого розвитку	14	1	3	-	-	9	10,75	0,25	0,5	-	-	10
Тема 2. Міжнародні документи по сталому розвитку	15	2	4	-	-	9	10,75	0,25	0,5	-	-	10
Тема 3. Проблеми на шляху переходу суспільства до сталого розвитку	15	2	4	-	-	9						
Тема 4. Проблеми переходу суспільства до сталого розвитку	15	2	4	-	-	9	10,75	0,25	0,5	-	-	10
Разом за змістовим модулем 1	58	7	15	-	-	36	44	2	2			40
Модуль 2.												
Тема 5. Наукові передумови формування принципів сталого розвитку	14	2	3	-	-	9	11,5	0,5	1	-	-	10
Тема 6. Розвиток суспільства, природні ресурси та екосистемні послуги	16	2	4	-	-	10	10,75	0,25	0,5	-	-	10
Тема 7. Екологічна політика та інституційні характеристики сталого розвитку	16	2	4	-	-	10	8,	0,25	0,25			8

Тема 8. Особливості формування стратегій місцевого сталого розвитку.	16	2	4	-	-	10	8,5	0,25	0,25			8
Разом за змістовим модулем 2	62	8	15	-		39	44	2	2			40
Усього годин	120	15	30			75	120	4	6	-	-	110

3. Теми лпрактичних (семінарських) занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Понятійний апарат стратегій сталого розвитку. Історичні передумови формування Концепції сталого розвитку	3
2.	Доповідь „Наше спільне майбутнє”. Матеріали Конференції Ріо-92. Порядок денний на ХХ І століття	3
3.	Природно-ресурсний потенціал України. Розрахунок екологічного сліду	4
4.	Принципи і механізми функціонування систем. Умови прогресивного розвитку соціально-екологічних систем	4
5.	Загальносистемні закономірності взаємовідносин людини і природи. Особливості збалансованого природокористування і використання екосистемних послуг	4
6.	Поняття про розвиток. Теорія суспільного розвитку С.Подолінського і вчення В.І. Вернадського про біосферу і ноосферу, основні етапи еволюції біосфери	4
7.	Екологічна політика та інституційні показники сталого розвитку.	4
8.	Місцевий план дій з охорони довкілля. Посібник з місцевого порядку денного. Роль місцевих громад у розробці і виконанні місцевих планів дій з охорони довкілля	4
	Разом годин	30

4. Теми самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття і властивості біосфери, принципи її розвитку як динамічної системи	5
2.	Особливості таких складових біосфери, як техносфера і соціосфера. Місце і відповідальність людини в біосфері	5
3.	Поняття системи і розвитку. Механізми функціонування і стійкості систем	5
4.	Причини економічних, ресурсних, соціально-політичних, етичних, екологічних та демографічних проблем людства	5
5.	Наукові передумови формування принципів сталого розвитку	5
6.	Принципи функціонування соціально-економічних систем	5

7.	Головні положення сучасних концепцій розвитку людства і біосфери	5
8.	Концепція ноосфери, концепція біотичної регуляції навколишнього середовища, концепція коеволюції природи і суспільства тощо	10
9.	Міжнародні та національні законодавчо-правові засади переходу суспільства до сталого розвитку	5
10.	Концепції і стратегії сталого розвитку різних країн. Стратегія ЄЕК ООН освіти для сталого розвитку	5
11.	Економічні, соціальні і морально-етичні аспекти ресурсозбереження	5
12.	Екологічна політика та інституційні показники сталого розвитку	5
13.	Індикатори та індекси сталого розвитку, система глобальних вимірів	5
14.	Особливості формування стратегій місцевого сталого розвитку і місцевого плану дій з охорони довкілля (Посібник з місцевого порядку)	5
	Разом годин	75

5. Засоби діагностики результатів навчання

- екзамен;
- модульні тести;
- реферати і презентації;
- розрахункові роботи;
- захист практичних і самостійних робіт на платформі elearn.

6. Методи навчання

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (практичні розрахункові роботи і семінарські заняття);
- наочний метод (метод ілюстраційних демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою анотування і рецензування у вигляді есе і презентацій);
- відео метод (дистанційні доповіді);
- виконання завдань самостійної роботи;
- виконання індивідуальних моніторингових досліджень.

7. Методи оцінювання

- екзамен;
- модульне тестування;
- командні проекти;
- презентації та виступи на семінарських та наукових заходах.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувачів вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти,	Оцінка національна та результати складання	
	Екзаменів	заліків

бали		
90 - 100	відмінно	зараховано
74 - 89	добре	
60 – 73	задовільно	
0 - 59	незадовільно	не зараховано

9. Навчально-методичне забезпечення

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: науково-освітню програму, навчальні плани, підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали практичних занять; контрольні роботи; текстові варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи здобувачів, зокрема, електронний навчальний курс навчальної дисципліни «Стратегія сталого розвитку» <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=683>

Рекомендована література:

1. Аналіз державних стратегічних документів щодо врахування адаптованих для України Цілей сталого розвитку до 2030 року. - <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/sdg-goals-ua-govt-strategies-summary.html>.
2. Аналіз сталого розвитку – глобальний і регіональний контексти: у 2 ч. / Міжнар.рада з науки (ICSU)[та ін.]; наук.кер. М.З. Згуровський. К.: НТУУ «КПІ», 2009. – Ч.1. Глобальний аналіз якості та безпеки життя людей. – 280.
3. Андерс Війкман та Крістіан Сконберг. Циркулярна економіка та переваги для суспільства. - http://www.clubofrome.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/The-Circular-Economy-CoR_UA-2.pdf.
4. Боголюбов В.М. Стратегія сталого розвитку / Боголюбов В.М., Клименко М.О., Мельник Л.Г. та ін.. – Херсон: Олді-плюс, 2018. – 446 с.
5. Хом'як І.В. Екосистемологія: Навчальний посібник. / Хом'як І.В. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. – 235 с.
6. Гор А. Земля у рівновазі / Переклад з англ.: Інститут сталого розвитку. – К.: Інтелсфера, 2002. – 312 с.
7. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку: Пер. з англ –К.:Інтелсфера, 2002. – 312 с.
8. Добровольський В.В. Основи теорії екологічних систем. Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 272 с.
9. Зубко К.Ю. Оцінка наслідків антропогенного впливу на природу і суспільство. ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. Випуск 9 / 2017. С. 826-831.
10. Концепція екологічної освіти України. – К., 2002. – 28 с.
11. Марушевський Г.Б. Етика збалансованого розвитку. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2008. – 440 с.
12. Мельник Л.Г. Екологічна економіка: Підручник. – Суми: Університетська книга, 2003. – 348 с.
13. Мельник Л.Г. Основи стійкого розвитку: Посібник для перепідготовки фахівців. – Суми: Університетська книга, 2006. – 325 с.
14. Методи оцінки екологічних втрат: Монографія / За ред. д.е.н. Л.Г. Мельника та к.е.н. О.І. Корінцевої. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2004. – 288 с.
- 15.

16. Екосистемні засади оцінювання збитків від забруднення навколишнього природного середовища: монографія / [Веклич О.О., Кобзар О.М., Колмакова В.М., Патока І.М.]; ДУ ІЕПСР НАН України. – К., 2019 – 304 с.
17. Гуцуляк Г.Д. Принципи оцінки екологічних ситуацій. Збалансоване природокористування № 2/2019. С. 73-79.
18. Основи стійкого розвитку: Практикум / За заг. ред. Л.Г.Мельника та О.І. Корінцевої. – Суми: “Університетська книга”, 2005. – 358 с.
19. Попова О.Л. Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми / Ольга Леонтіївна Попова: НАН У, Ін-т екон. і прогн. – К., 2009. – 352 с.
20. Програма дій “Порядок денний на 21 століття”/ Пер. з англ.: ВГО “Україна. Порядок денний на 21 століття”. К.: Інтелсфера, 2000. – 360 с.
21. Програма дій з подальшого впровадження Порядку денного на 21 століття” / Переклад з англ.: ВГО “Україна. Порядок денний на 21 століття”. – К.: Інтелсфера, 2000. – 58 с.
22. Шевчук В.Я., Белявский Г.О., Саталкін Ю.М., Навроцький В.М. Ноосферогенез і гармонійний розвиток. – К.: Геопринт, 2002. – 127 с.
23. Living Planet Report (2004) Ecological **Footprint**, World Wildlife Fund, Gland, pp.10-19, 24-31. [http:// assets.panda.org/downloads/lpr2004.pdf](http://assets.panda.org/downloads/lpr2004.pdf).
24. Living Planet Report (2006) Ecological Footprint, World Wildlife Fund, Gland, pp. 14-19, 28-36. [http:// assets.panda.org/downloads/livingplanet_report.pdf](http://assets.panda.org/downloads/livingplanet_report.pdf).
25. Ecological economics: the science and management of sustainability / edited by Robert Costanza. – New York: Columbia University Press, 1991. – 525 p.
26. Laslo E. Goals for Mankind: a report to Club of Rome on new horizons of human system. N 4. 1975.
27. Carter N. The Politics of the Environment. Ideas, Activism, Policy. Copyright Cambridge University Press. Published November 2001. 382 p.
28. Miller G.T. Living in the Environment. An introduction to Environmental Science. 5th ed., Wadsworth Publ. Belmont, 1998.
29. Our common journey: a transition toward sustainability. – Washington: National academy press, 1999. – 363 p.
30. Doom R., De Jonge W., Van Assche J., Mazijn B. (2001a) Synthese PODO Onderzoek naar de Mogelijkheid en Beperkingen van het Concept Milieugebruiksruimte, The Environmental Utilisation Space, Capabilities and Limitations of a Concept, Centrum voor Duurzame Ontwikkeling - Universiteit Gant, Gent. http://www.belspo.be/belspo/home/publ/pub_ostc/HL/rHL12s_en.pdf .
31. European Environmental Agency, EEA (1999) How we reason - EEA. Online available on: http://www.eea.europa.eu/documents/brochure/brochure_reason.html. Last consulted on January 10th, 2007.
32. Human Development Report (2005b) Technical Note 1, The Human Development Index, United Nations Development Programme, New York, pp. 241. Online available on: http://hdr.undp.org/reports/global/2005/pdf/HDR05_complete.pdf. Last consulted on January 10th, 2007.